

Rapport 1; Möte i Manga Hill samt utdelning av Lifestraw® Family

I söndags, den 2 januari 2011, träffade vi Tom Nyangor, WAIKs koordinator i Manga Hill, för att åka ut till byn och leverera reningsverken som vi torsdagen innan hämtade i Nairobi. Till utdelningen var det anordnat ett möte där vi skulle presentera reningsverken Lifestraw® Family och uppmuntra människorna i byn att berätta mer om de problem de upplever med vatten. Vi pratade ihop oss med Tom om vad vi hade tänkt ta upp. Han tyckte att allt verkade bra och han berättade också att han har tänkt besöka familjer varje helg för att se hur det fungerar med reningsverken. Han har en ambition att skriva rapporter till oss ofta, vilket vore väldigt bra om det fungerar; speciellt med tanke på det svåråtkomliga Internet i dessa trakter.

Innan det bar iväg mot byn berättade han att ryktet om vår ankomst hade spridit sig även till andra byar. Genom detta insåg vi att vi antagligen inte skulle ha reningsverk till alla hushåll representerade på mötet, vilket gjorde oss lite nervösa. Tom berättade dock tidigt att det fanns vissa problem i listan; det vi trodde var hushåll eller familjer var ofta i själva verket stora "extended families" (mer eller mindre "släkt" på svenska). Dessutom fanns inte alla familjer (eller grupper) i byn representerade på listan. Vi började i alla fall, efter en stunds väntan på vår chaufför, åka ut mot byn. Det började som en skumpig färd på de kenyanska vägarna, och slutade som en än mer skumpig färd på de kenyanska åkrarna. Det finns nämligen ingen väg sista biten till byn så vi åkte en vanlig bil över åkrarna och kände grästuvor och stenar mot fotsulorna genom bil golvet. Vi satt först chockade och väntade på att få punktering men tillslut satt vi bara och skrattade för att det hela blev så komiskt.

I Manga Hill satt alla som skulle vara med på vår presentation och utdelning av Lifestraw® Family redan och väntade på oss, över 80 personer. Vi inledde det hela med att öppna upp för en diskussion där vi frågade dem om vilka problem de upplever med sitt vatten. Vi ville inte ställa ledande frågor utan vårt mål var att de självmant skulle berätta så att vi fick deras egna syn på det hela, och de berättade mycket. De berättade att de inte har några latriner vilket medför att deras avföring blandas med dricksvattnet vid regn. De har försökt att gräva latriner, men de sa något om erosion, och vi förstod att de menade att hålen de grävt rasat samman och gjort latrinerna oanvändbara. Eftersom också djuren tvättar sig i och dricker av samma vatten rör de sig mycket kring vattenhål och därför hamnar också deras avföring i vattnet när det regnar, detta så till den grad att det känns på lukten. Till och med babianerna, som kommer och stjälar majsskörden, bajsar vid vattnet! Även människorna tvättar sig själva och sina kläder i vattnet vilket de ser som ett problem, men det är svårt att göra någonting åt eftersom det inte finns några alternativ. Vi frågade vart de tar vattnet ifrån och de berättade att det finns en liten flod, men den torkar ut under torrperioderna och då tar de vatten från stillastående öppna vattenhål. Det finns mycket alger i vattnet.

Vi frågade vilka olika åkommor som vattnet ger dem, och förutom dem som vi anade (tyfoid, diarré, bilharzia) fick vi också reda på att många får ont i halsen efter att de druckit vattnet och att huden kliar efter bad. Vad detta kan vara för något ska vi definitivt kolla upp när vi är tillbaka i Sverige. När vi frågade om de blir uttorkade pga. diarré fick vi ett rungande ja till svar. De berättade också att eftersom de blir törstiga när de bär vattnet så dricker de det på plats för att orka, alltså dricker de

utan att koka vattnet. Inte bara människor blir sjuka utav vattnet, utan också många djur, som de säger ibland till och med dör av vattnet. De förklarade att det i vattnet finns något som de kallar för *leechworms*. Dessa maskar fastnar i djurens munnar vilket ställer till mycket problem. Djur är mat, de är redskap för dessa familjer. De drar plogar på de små åkrarna, de ger mjölk och ägg, de slaktas och äts upp. Detta betyder att för många familjer är boskapen alla besparingar de har. När djuren dör innebär det stora förluster för fattiga familjer.

Situationen är också intressant ur ett genusperspektiv. Vi frågade lite försiktigt vilka som brukar hämta vatten. Männerna svarade att de gjorde det ibland, vilket väckte ramaskrin ifrån kvinnorna. Visst, vi förstod inte vad kvinnorna sa till männen då de pratar Lou (det lokala stamspråket), men på tonläget och reaktionerna som väcktes hos kvinnorna så förstod vi att de inte var nöjda med männens svar. Detta besannades även när Tom leende tittade på oss och översatte. Som vi förstod det hämtar vissa män vatten ibland, men det är utan tvekan kvinnorna som drar det tyngsta lasset. När till och med äldre och smått sargade kvinnor sade att de hämtar vatten flera gånger om dagen så måste jag erkänna att vi blev bestörta över hur djupt rotade könsrollerna sitter i trakter som denna.

Antagligen är det inte bara könsroller som sitter djupt, utan också olika hygienvanor. Efter diskussionen tog vi därför även upp att det inte bara är vattnet som orsakar uttorkande diarréer utan att det också är viktigt att tvätta händerna med tvål efter toalettbesök och innan mat samt att använda latriner i stället för buskarna. Vi sade att de måste använda rena behållare till det renade vattnet, annars är inte så mycket vunnet. Dessutom ska man inte förvara vattnet i öppna behållare, eftersomflugor och andra kryp då kan lägga ägg däri, eller på andra sätt smutsa ner vattnet. Efter detta visade vi hur reningsverken fungerar och hur man rengör dem. Alla var väldigt intresserade och positiva. Eftersom Hilda och Sofia (två elever från Lindeskolan, Lindesberg) besökte Manga Hill i november 2010 och visade hur man använder Lifestraw® Family samt det faktum att Tom vandrat omkring i byn och förklarat vidare visste många i byn redan en del om hur reningsverket används vilket underlättade mycket.

Vårt stora orosmoment inför mötet var själva utdelningen. Som Tom hade sagt innan hade människor tillströmmat ifrån andra byar, och dessutom hade han berättat att det fanns problem med listan, som vi skrivit här ovan. Alltså fanns det fler hushåll på mötet än vad vi hade reningsverk. Mr. Tom fick ta fullt ansvar för utdelningen, eftersom han känner till långt mer än oss om familjestrukturer och släktskap i byn. Eftersom det inte räckte till alla närvarande var vi noga med att säga att de ska dela på Lifestraw Family mellan familjer och hushåll, så att så många människor som möjligt kan få tillgång till rent vatten. Med den principen, som både vi och Tom fann lämplig, hoppas vi dock att det hela löste sig på bästa sätt så att så många som möjligt kan få dricka rent vatten. Utöver detta valde Tom att inte ta något Lifestraw® Family till sin egen familj. Kanske hade han inget val, eftersom det satt många familjer missnöjda över att inte ha fått något, men vi såg det fortfarande som en stor gärning. Han sade att hans fru ändå kokar vattnet så att det är mer nödvändigt att en annan familj får det. Efter detta känns det verkligen som att Tom är rätt man för att vara ansvarig på plats; han tänker på samhällets bästa, han vet hur livet fungerar här och vi har lätt att samarbeta.

Under hela mötet och utdelningen tog vi mycket bilder för dokumentation. När vi var klara fick vi se 65 personer ta med en nyckel till rent vatten hem till sina hushåll. De verkade väldigt glada över den hjälp de fått, men eftersom dessa reningsverk har en begränsad livslängd (på ungefär två år) så uttryckte de också en förhoppning om en permanent lösning på vattenproblemet. Trots att vi fortfarande är spända på hur det hela ska fortlöpa så känns dagsverket lyckat. Vi bjöds på chapati och böngryta och åt med god aptit. Vi passade på att berömma Tom över dagens jobb och hans goda gärning med att ge bort sitt reningsverk. Han gav oss då det självklara svaret; "När man vill se utveckling i samhället måste man ibland ställa sig själv åt sidan." Mycket kloka ord som vi tar till oss i arbetet med detta projekt.

Ndhiwa 2011-01-05
Johannes Svensson, My Wentzel